

CATÀLEG DEL PATRIMONI FESTIU DE CATALUNYA

BALL DEL SANT CRIST DE SALOMÓ

Memòria documentada sobre la història, característiques actuals, elements i implantació de la festa

1. Història de la festa

A Salomó la devoció al Sant Crist, patró de la població, ha estat molt arrelada des del segle XVII. De les institucions inspirades en el Sant Crist es té notícia de dues confraries, una de l'any 1634 i una altra fundada el 1691, de la qual es conserven les ordinacions i el permís apostòlic. Posteriorment hi ha la construcció de la Capella del Sant Crist (1708-1715) i la creació d'una capellania entre 1718-1721.

La tradició oral es plasmà en els goigs, que ja a mitjans del segle XVIII canten la llegenda del mercader Josep Nin i la seva vinculació amb la imatge. Aquests foren versionats en forma de texts dramàtics vers l'any 1840 per part del vallenc Marc Fuster. El manuscrit més antic que es conserva del Ball del Sant Crist de Salomó es troba a l'Arxiu Municipal de Salomó i és del 2 de setembre de 1843. No es coneix amb exactitud quan comença a representar-se el Ball, tot i que es creu que va ser posterior a l'erecció de la Capella del Sant Crist (1715).

El Ball del Sant Crist de Salomó té els seus orígens en els balls parlats de la zona, com una expressió d'acte sacramental popular que narra la vida o misteri del sant patró en forma de teatre i dansa.

El representava la gent del poble periòdicament i anava dirigit a les noves generacions amb una clara funció pedagògica. Es feia per la festa major, el dia tres de maig, per la Invenció de la Santa Creu, dia en que hi havia multitudinàries romeries a Salomó. La representació del Ball era un acte més de la festa major. Un narrador feia la presentació de la història; a continuació, els actors reproduïen les escenes; l'actuació es tancava amb el parlament del diable, la finalitat del qual era recaptar fons entre els espectadors.

Inicialment el Ball es feia, en sortir de l'ofici, a l'exterior del temple, a la plaça de l'església o itinerant per places i carrers del poble. Tots els actors romanien asseguts en uns bancs i s'aixecaven únicament els que havien de representar cada escena. Començava amb un pròleg on un narrador ja explicava tota la història que després veurien representada. Entre quadre i quadre hom executava diferents moviments rítmics o danses populars, repetint diverses vegades unes tonades del Ball. Actualment, des de l'any 1972, es fa a l'interior de l'església. Va ser aquest mateix any, sota l'assessorament de l'Institut del Teatre de Barcelona, i en concret als professors Fabià Puigcerver i Yago Pericot, que es van introduir importants canvis en el text, vestuari i escenografia. El vestuari que anteriorment es llogava es va confeccionar amb un disseny propi (el vestuari va ser dissenyat a igual que el nou espai escènic pel Taller-laboratori d'escenografia de l'Institut del Teatre de Barcelona).

Els anys 1954 i 1965 ja s'havien introduït canvis: s'estrena un nou text de Mn. Marçal Martínez, més literari i poètic, i s'intercalaren diverses danses regionals i d'ambient oriental, i alguna de clàssica.

Abans del 1972 les representacions es feien amb una freqüència que no depassava mai els límits dels deu anys, però sense ser decennals ni del tot regulars. La regularitat s'inicià l'any 1972 en fer-se anual, anteriorment, durant el segle XX, s'havia representat els anys: 1901, 1911, 1925, 1939 i 1940 (durant aquests dos anys es representa en unes naus noves habilitades com a teatre), 1954, 1965 (es representà a l'envelat del Camp de futbol). Durant aquests anys es feia dues o tres representacions del Ball, i la durada era d'unes tres hores cadascuna. I a partir del 1972 es passà a fer cada any, excepte els anys 1975 i 1976 en què diverses circumstàncies ho impossibilitaren. També a partir d'aquest any la durada del Ball passà a ser d'una hora i mitja com en l'actualitat.

Sols en una ocasió s'ha representat el Ball fora del poble, va ser el 1992 a la catedral de Tarragona, en els actes de commemoració del 900 aniversari de la restauració de la seu metropolitana.

El 18 de maig de 1999 va ser declarada Festa Tradicional d'Interès Nacional, per acord del Govern de la Generalitat de Catalunya.

2. Característiques actuals, elements i implantació de la festa

Durant tots els quatre primers diumenges del mes de maig es representa, a l'Església de Santa Maria de Salomó, el Ball del Sant Crist de Salomó, un espectacle inclòs dins el gènere dels balls parlats hagiogràfic, que combina la dansa (música i coreografia), amb elements teatrals (textos dramatitzats, escenografia i tramoia). El Ball explica l'episodi (llegenda) protagonitzat per Josep Nin, que va portar un Crucifix procedent de l'Alger, on s'havia dirigit amb una nau per proveir de blat. Un cop a Salomó la Imatge, considerada miraculosa, va desvetllar molta devoció a la població, comarca i rodalia. A la representació hi participen més d'un centenar de veïns, que són una quarta part dels habitants del municipi, convertint-se el Ball en un component de cohesió i d'identificació de tot el poble.

Les representacions es fan a les 12 del migdia i acaben entre dos i tres quarts de dues. A cada sessió hi ha cabuda per unes dues-centes persones, i cal prèviament haver comprat l'entrada.

Enguany, excepcionalment, es va representar també el cinquè diumenge de maig per la tarda, en motiu de la trobada de Cristians del Tarragonès.

Estructura i contingut de l'actual del Ball Parlat.

Obertura. Música del Ball del Sant Crist. Processó.

Pròleg. Narració dels tres cronistes.

Quadre I. Ball del Sant Crist (1a dansa). Josep Nin, mercader de Salomó, decideix anar a l'Alger a la recerca de blat. Comunica el projecte a la seva esposa, al servei i al veïnat. (2a dansa).

Quadre II. Embarcament a la platja d'Altafulla i arribada a les costes magrebines (Música oriental).

Quadre III. Josep Nin, que compra a Mahomet un carregament de blat, descobreix una Imatge de Crist Crucificat. Es proposa d'adquirir-la i se li nega la venda. Ball del Sant Crist (3a dansa. Arabesca).

Quadre IV. Oració del mercader (Cor d'Àngels).

Quadre V. Narració cronistes. El mercader insisteix per la Imatge i Mahomet en demana la plata que pesi. En arribar a les trenta monedes s'anivella i el musulmà es desdiu del tracte.

Quadre VI. Josep Nin apel·la al rei moro. Ball del Sant Crist (4a dansa, arabesca). Davant l'insòlit cas, el monarca mana fer novament la pesada i dirimeix la qüestió ordenant que sigui lliurada al mercader cristià.

Quadre VII. Narració cronistes. Mutilació d'un peu de la Imatge. Josep Nin el reclama i aconsegueix de Mahomet el seu lliurament. Partença d'Alger.

Quadre VIII. Ball del Sant Crist (5a dansa). Narració cronistes: arribada a la Platja d'Altafulla. A Salomó és rebuda la bona nova.

Quadre IX: Donya Esperança, el Senyor Rector, el Batlle i Regidors, disposen dels detalls de la solemne rebuda. Ball del Sant Crist (6a dansa). Música cant coral Hossana el Fill de David.

Quadre X: El poble rep amb molt d'entusiasme el Sant Crist. El Batlle, proposa la construcció d'una Capella: Josep Nin promet l'oli per una llàntia perpètua. El Senyor Rector exhorta al poble que mostri perennement la seva devoció al Sant Crist. Ball del Sant Crist (7a dansa, sardana).

Cant dels Goigs del Sant Crist de Salomó quan la imatge queda sola.

Epíleg. Narració final dels cronistes.

El Ball, amb una combinació d'història i llegenda, rememora el viatge que un mercader de Salomó va realitzar a Argel al segle XVI per poder comprar cereal per portar al seu poble on es passava fam per les sequeres i les guerres. El protagonista del Ball és la imatge del Sant Crist, que a través del mercader Nin arriba a Salomó.

A diferència de les representacions anteriors al 1972 les danses estan integrades a les escenes i no separen els diferents quadres com feien abans.

Les músiques que formen part del Ball són gravacions que s'han anat fent, sols l'any 1986 hi va haver música en directe de la Cobla Llobregat. També anys enrere s'havia cantat des del cor de l'església. De les músiques i danses antigues del Ball no es conserven partitures ni coreografia.

Els personatges del Ball estan doblats, i es van repartint les representacions.

3. Fonts de consulta

- Virgili Colet, Antoni. *Salomó* (2004). Cossetània, Valls.
- VVAA. *El Ball de Sant Crist de Salomó* (1991). Edicions El Mèdol, Tarragona.
- VVAA. *Llegenda i història al voltant del Sant Crist*. (1980), Ajuntament de Salomó.
- Recull de premsa.
- Informacions orals del President i membres del Ball del Sant Crist de Salomó.
- web: www.balldelsantcrist.cat

Barcelona, 30 de juliol de 2010